

Drugoplanowy orszak – ‘familia’ nowożytnych nuncjuszy apostolskich (1559–1700)

Organizacja i funkcjonowanie służby dyplomatycznej nowożytnej Stolicy Apostolskiej od lat pozostają istotnym obszarem zainteresowania historyków. W ostatnich latach przeprowadzono tym kontekście szereg badań w ramach rozwijającego się nurtu *new diplomatic history*. Ponadto, konsekwentnym i owocnym przedsięwzięciem pozostaje edycja materiałów źródłowych wytworzonych przez sieć nuncjatur apostolskich. Dlatego tak zaskakujące wydaje się, że badacze nie poświęcili dotąd więcej uwagi fascynującemu aspektowi działalności nuncjatur: funkcjonowaniu i organizacji ich niższego personelu dyplomatycznego i świty. Owa luka badawcza powoduje negatywne skutki dla naszego rozumienia nowożytnej dyplomacji, czyniąc je mniej kompleksowym i fragmentarycznym.

Rola ‘familii’ ambasadora, czyli orszaku dyplomatycznego, była kluczowa dla efektywności misji, jej prestiżu i uznania dyplomaty na dworze goszczącym. Dotyczyło to zwłaszcza reprezentacji podmiotu, którego aspiracje polityczne opierały się na ideologii uniwersalistycznej i autorytecie o charakterze moralnym i religijnym – papieża. Pomimo ograniczonej uwagi poświęconej temu zagadnieniu przez współczesną naukę, nowożytni teoretycy dyplomacji, tacy jak Alberico Gentili (1552–1608), Carlo Pasquale (1547–1625), Krzysztof Warszawski (1543–1603), Juan Antonio de Vera y Figueroa (1585–1658) czy Abraham de Wicquefort (1606–1682), dostarczyli obszernej refleksji nad problematyką orszaku. Niniejszy projekt ma na celu rekonstrukcję roli i formy orszaku dyplomaty zgodnie z najważniejszymi założeniami nowożytnej myśli politycznej dotyczącej teorii dyplomacji, a następnie zbadanie praktyki dyplomatycznej tego okresu poprzez obserwację działań przedstawicieli Stolicy Apostolskiej na trzech placówkach kluczowych dla aktywności papieża w Europie Środkowo-Wschodniej: w Republice Weneckiej, na dworze cesarskim i w Rzeczypospolitej.

W ramach projektu wyznaczone zostały trzy główne zadania badawcze: 1. Zrozumienie podstawowych zasad organizacji i funkcjonowania orszaków dyplomatów według wytycznych statystów i teoretyków dyplomacji we wczesnym okresie nowożytnym. 2. Opracowanie historycznych modeli dla analizy organizacji i funkcjonowania orszaków nowożytnych nuncjuszy apostolskich, biorąc pod uwagę specyfikę papieskiego profilu *two-souls*, uniwersalistyczne aspiracje, interakcję rzymskiej służby dyplomatycznej z peryferyjnymi strukturami Kościoła katolickiego oraz jej konfesyjny charakter. 3. Porównanie tych modeli według hipotetycznie kluczowych czynników: statusu społeczno-ekonomicznego nuncjuszy, a także chronologii i geografii ich misji.

Powyższe założenia są ze sobą ściśle powiązane, ponieważ ambicją projektu jest przyjrzenie się sposobowi pracy niższego personelu nuncjatur apostolskich umieściwszy go w kontekście szerszej praktyki dyplomatycznej, która intensywnie rozwijała się w Europie badanego okresu. W ten sposób projekt ma na celu zidentyfikowanie ogólnych i systematycznych cech, które definiowały ‘familie’ nuncjuszy w ramach ówczesnych norm praktyki dyplomatycznej, a także ich dystynktywnych elementów o charakterze religijnym, politycznym, symbolicznym i reprezentacyjnym.

Plan realizacji projektu zakłada analizę nowożytnej literatury utylitarnej dotyczącej teorii dyplomacji, korespondencji dyplomatycznej i innych materiałów źródłowych (instrukcji, relacji końcowych, diariuszy, itinerariów, rachunków, osobistych notatek). Wykorzystane zostaną edycje źródłowe nuncjatur apostolskich oraz istniejąca bibliografia, przy jednoczesnym przeprowadzeniu kompleksowej kwerendy archiwalnej (zwłaszcza w Watykanie). Przyjęte metody badawcze będą łączyć tradycyjną krytykę historyczną z nowszymi, interdyscyplinarnymi podejściami, w tym historią porównawczą i *connected*, teorią konfesjonalizacji i elementami antropologii historycznej.

Spodziewane wyniki proponowanych badań stanowić będą o stworzeniu podstaw do dalszych studiów nad teorią dyplomacji i praktyką polityczną w nowożytnej Europie. Opracowanie tego tematu zachęci do twórczej debaty historycznej, co z kolei może pobudzić zainteresowanie eksploracją nowych pól badawczych, a także wykorzystaniem nowych podejść metodologicznych do historii dyplomacji, zwłaszcza papieskiej, która jest szczególnie receptywna wobec podejść o charakterze porównawczym, uniwersalnym i ponadnarodowym. Rozszerzenie analizy na mniej znane aspekty praktyki dyplomatycznej pozwoli zrealizować ważny postulat badawczy.